

sestnik ladje, stopil je drug sposoben čolnar v zadrugo. Sosebno lepo ladjo so izdelali Ljubljanci, ko je leta 1660. prišel cesar Leopold v Ljubljano, da vzprejme poklonitev kranjske dežele. Plovili so tudi pod Ljubljano in dalje po Savi v južne kraje. Da so se ognili slapa pri Fužinah (Kaltenbrunn), napravili so leta 1738. ob strani 810 m dolg prekop z zatvornicami. V našem stoletju pa se ta prekop ni več rabil, ampak prebivalci Sela in Vodmata so prevažali na težkih vozovih (parizarjih) blagó od Zaloga do Ljubljane. To blagó razkladati in nakladati so imeli pravico zgolj Krakovčani, ki še sedaj nakladajo in razkladajo blagó, carini podvrženo. Leta 1780. so izkopali Gruberjev prekop, da bi posušili barjè. V našem stoletju (leta 1840.) so za Ljubljano stesali domači tesarji celó parnik (*»Erzherzog Johann«*), ki je bil 28 m dolg, 4 m širok in imel 14 konjskih sil. Do Vrhnike je potreboval $2\frac{3}{4}$ ure. Ljubljanci so se s tem parnikom prav radi vozili do Lipe ali Podpeči ali k Sv. Ani ter tam napravljali razne veselice. Ali to veselje je trajalo le malo časa. Postranski potoki so nanegli veliko peska v strugo ljubljaničino; nastale so prodine, ki so provzročale marsikaj nesreč. Zato so že leta 1850. opustili parnik, razdelili ga in na treh „parizarjih“ odpeljali čez Ljubelj v Celovec. Ko so leta 1854. dogradili železnico z Dunaja v Trst, prestala je vélika plovitev po Ljubljani. — Prav také lepo in pregledno, kakor temeljito sestavljeno predavanje g. profesorja so poslušalci vzprejeli z glasno pohvalo.

A. Kaspret.

Podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaji je izdalo tretje letno poročilo o svojem delovanju leta 1891. Društvo si je pridobilo prijateljstvo in sodelništvo vseh odločilnih krogov, dà, vse domovine. Slovenski škofje, slovenska delegacija v državnem zboru, deželni zastop sredine slovenskih deželá, srednji stanovi vseh strok in pozivov brez ozira na pokrajino, katera jim je ožja domovina, vsi nahajajo med ustanovniki ali podporniki tega društva tudi svoja imena. Ravno ko so se završili računi za minulo leto, došla je odboru vest, da je stopil mestni zastop ljubljanski v vrsto društvenih ustanovnikov z vsoto sto gld. — V opravljenem izkazu za 1891. leto so navedeni ti-le dohodki: osnovna glavnica konci 1890. leta gld. 2413·06, doneski novih ustanovnikov gld. 450·—, Kotnikovo volilo gld. 1000·—, razpoložna glavnica konci 1890. leta gld. 214·96, obednice, ostale za mesec prosinca 1891. leta, gld. 4·80, prispevki rednih članov, podpornikov in dobrotnikov gld. 883·—, obresti glavnice gld. 92·40; skupaj so torej znašali dohodki gld. 5058·22. Ako se odštejejo troški v skupnem znesku gld. 1152·96, ostane društvene imovine konci 1891. leta gld. 3905·26. — Podpor se je razdelilo v minulem letu za gld. 974·— med 52 podpirancev v 196 slučajih, in sicer v gotovini 68krat in v znamkah-obednicah 128krat. Med podpiranci je bilo 21 juristov, 11 filozofov, 5 medicincev, 1 slušatelj tehniške vélike šole in izjemoma 5 učencev živinozdravništva in 3 učenci akademije vpodabljaóih umetnostij. Vseh članov in dobrotnikov je bilo 117. Odbor tega prevažnega društva, katero kár najtopleje priporočamo imovitim Slovencem v blagohotno podporo, sestavljen je také-le: predsednik g. *Ivan Navratil*, podpredsednika gg. *dr. Fr. Simonič* in *dr. Friderik Ploj*; blagajnika gg. *dr. Frančišek Sedej* in *Jakop Pukl*; tajnika gg. *Ivan Jereb* in *dr. Karol Štrekelj*; odborniki gg. *dr. Alojzij Homan*, *Ivan Luzar* in *dr. Matija Murko*; revizorji gg. *Peter Hlačar*, *dr. Vl. Globočnik pl. Sorodolski* in *dr. Klement Seshun*. — Darove vzprejema prvi društveni blagajnik g. *dr. Frančišek Sedej*, c. in kr. dvorni kapelan in ravnatelj v Augustineji na Dunaji, I, Augustinerstrasse 7.

O početku imen Sachsenfeld in Žalec. — Gospod *A. Petriček*, učitelj v Žalci, poslal nam je v ponatisek nastopni članek pokojnega Dav. Trstenjaka: V ustanovnem pismu novoklosterskem (Neukloster blizu Polzele) dto. 13. rožnika 1453 se omenja, da je pokneženi grof celjski Friderik II. dal dominikancem vinsko desetino pri Sv. Lovrenci pod

Sachsenwartom. Sv. Lovrenc je podružnica farne cerkve sv. Pavla pri Prevolškem (na desnem bregu Savinje), v starih listinah se imenuje: St. Pauli exclesia prope Liebenstein. (Beitr. zur Kunde steir. Gesch. Quell. VIII., 118, novoklosterska kronika v štajerskem deželnem arhivu.) Trdnjava Sachsenwart se imenuje pa že tudi za Otokara Přemyslovca; on je dal Neži, grofinji heunburški, to trdnjavo „zum Leibgedinge“ leta 1270., kar je potrdil tudi cesar Rudolf leta 1279. Slednjič se „Sachsenwart“ nahaja v posestvu grofov celjskih do leta 1456. Kako je ta trdnjava končno razpala, ne pové nam zgodovina. Stala je južno od podružnice Sv. Lovrenca na prednjem rtu Hrastnike. Ko je Karol Veliki uničil koroško-slovensko vojvodino, naseljeval je nemške plemiče po vsi deželi, in ti so stavili silovite grade s pomočjo sužnih Slovencev, in tako je prišel tudi plemič „Sachse“ v savinjsko dolino in si je sezidal grad „Sachsenwart“, to je Sachsova stražarnica, iz katere je prežal na svoje robove podložnike. Pridevek „wart“ ima več gradov, tako so plemiči „Plankh“, svoj grad imenovali Plankenwart. Sachse je brzkone prišel iz Saksonskega; najprej plemiče Sachse nahajamo v labodski dolini. Hartung de Sachs se imenuje že leta 1118. Iz te rodbine se je brez dvojbe jeden plemič naselil v savinjski dolini in postavil Sachsenwart. Ker se cerkva Sv. Petra v savinjski dolini imenuje exclesia s. Pauli in Saxenthal (v listini z leta 1256.), in cerkev Sv. Miklavža pa parochia s. Nicolai in Saxenfeld, sme se sklepati, da sta žalsko polje in šentpeterska dolina bili lastnini plemičev Sachs ov in po posestnikih dobili imeni. Nemško ime Sachsenfeld se je udomačilo pri nemški gospodski in v nemških kaucelijah, a domači slovenski prebivalci so kraju pravili, kakor se je velel pred prihodom nemških tlačiteljev.

Žalec. Razlaga pa se ime Žalec lahko iz dveh debel in sicer: a) žal, starosl., ripa, breg, Ufer, v hrvaščini pa »žalo« označuje glarea, peščenato in kameničasto zemljo, kakeršna je na krajih vodâ in morja, prod, debeli pesek. Oblika Žalec je diminitiv. b) Žal pa tudi označuje v staroslovenščini sepulcrum, grobno jamo, pokopno jamo, grob. Kraj ob cesti nad žalskim trgom, kjer leži godoveljska cerkvena njiva, še ljudstvo sedaj imenuje „Na žaleh“. Naj se sedaj in facie loci preišče, katera razklada bi bila prikladnejša, ali po žal, ripa, glarea, ali pa po žal, sepulcrum. ¹⁾

Stari Trg 6. oktobra 1888.

Davorin Trstenjak.

»Hrvatski album« se bode imenovalo glasbeno delo, katero pripravlja za tisek ravnatelj »Glasbene Matice« g. prof. *Fr. Gerbić*. Ta album bode obsežal 25 samospbevov za visoki glas s spremljevanjem klavirja in izide v treh zvezkih. Nekatere te skladbe so se že pele po raznih koncertih hrvaških; nekatere so bile tudi že natisnjene. Besede so zložili zlasti Harambašić, Sundečić, Šenoa, Vukelić in Trnski.

¹⁾ Ne vém, koliko je upravičena beseda „žal“ za „sepulcrum“. Sedaj je menda nikjer več ne rabijo v tem pomenu. Morda se je razvil ta pomen zato, ker so stari ljudje svoje mrliče zakopavali tudi v pesek in žal, n. pr. v laténski dóbi. Zdi se mi pa, da je prvotni pomen „žala“ — „glarea, prod“. Da se v hrvaščini tudi obala imenuje „žalo“, to prihaja od tod, ker je na obali vedno mnogo obrušenega proda. In s takim prodom je gotovo tudi napolnjeno žalsko polje, toda o kakih starinskih grobih blizu Žalca nisem mogel zvedeti ničesar. — Ignacij Orožen (Archidiaconat Saunien pg. 346) tolmači ime Žalec od „žal“ — Ufer, Rain, in primerja to ime Brežicam. Tudi nemško ime Sachsenfeld izvaja isti zgodovinar od slovenskega „Žalec, Žauc“, češ, da so Nemci temu polju rekali najprej „Schauenfeld“ (izgovarjaj: Žaucenfeld), a pozneje, ko jim pomen tega imena ni bil jasen, naredili so iz njega Sachsenfeld. Za to trditev govori posebno ta okolnost, da so Nemci kraj, trg krstili z imenom „Feld“, kar bi sicer ne bilo mogoče, da jim je bil še jasen starejši izraz „Schauenfeld“. *S. R.*